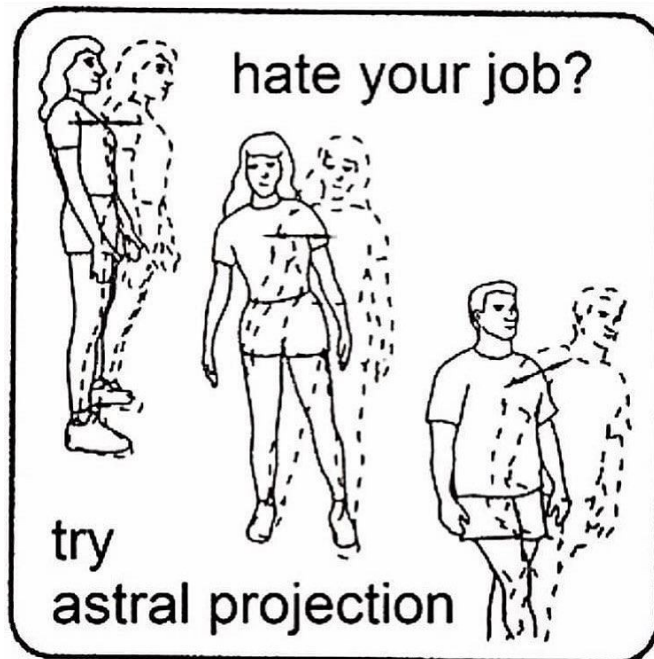

თამთა უგლავა

თანამედროვე სპირიტუალიზმი და „ტრენდული“ რელიგიები

პანდემიისას სახლიდან მართო მუშაობამ ყოველდღიური საქმე კიდევ უფრო შემხუთველად ერთფეროვანი გახადა. კორპორაციებმა შეამჩნიეს, რომ სახლიდან მომუშავე თანამშრომლები ატომიზირებულები და გალიზიანებულები იყვნენ, უჭირდათ კონცენტრაცია და ენთუზიაზმის გამონახვა. ამ პრობლემის გადასაჭრელად საკონსულტაციო ფირმებმა ოფისებს რელიგიური რიტუალების დამკვიდრება შესთავაზეს. მათი ხედვით ტრადიციული რელიგიური ინსტიტუტები აღარ მუშაობენ და ადამიანები სულიერების ახალ წყაროს ეძებენ, რომელიც კორპორაციებმა უნდა შექმნან. ანუ, უსულო კორპორაციულ გარემოს ახალი, კორპორაციული სულიერება სჭირდება. შეიქმნა სინმინდის საკონსულტაციო ბუტიკი ფირმები - "წმინდა დიზაინის ლაბორატორია", "რიტუალის დიზაინის ლაბორატორია" და "რიტუალისტი". სინმინდის კონსულტანტის მიზანია ოფისის თანამშრომლების ყოველდღიურ საქმიანობას რელიგიური დანიშნულება მისცეს და ამით მის რუტინას დამაკმაყოფილებელი, აღმატებული დანიშნულება შესძინოს. მაგალითად: რიტუალი ვებგვერდისთვის დომეინის (ან როგორც თავად ეძახიან "ციფრულ ღრუბლებში პირადი სივრცის") შეძენისთვის, რიტუალი კორპორაციულ საფეხურზე დანიშნულებისთვის ან დაკრძალვის ცერემონიალი ჩავარდნილ პროექტებთან გამოსამშვიდობებლად.

გარდა ამისა, ბოლო რამდენიმე წელია საქართველოშიც ათეულობით იოგა-ცენტრი გაიხსნა, რომლებიც მომხმარებელს, როგორც ფიზიკურ, ასევე სულიერ სიჯანსაღეს პპირდებიან. წინამდებარე ნაშრომის, რომელიც აღებულია გამომცემლობა Carpe diem-ის მიერ 2020 წელს გამოცემული წიგნიდან "კრიტიკული ესეები კაპიტალიზმის შესახებ", მიზანია მიმოიხილოს, თუ როგორ ერწყმის ერთმანეთს თანამედროვე, ალტერნატიული სპირიტუალიზმი და კაპიტალიზმი.

ანარქისტული ბიბლიოთეკა, 2020

www.a-library.org

თანამედროვე სპირიტუალიზმი და
„ტრანდული“ რელიგიები
თამთა უგლავა

შესავალი

დღევანდელ სამყაროში, რომელშიც უამრავი კულტურა თანაარსებობს ერთმანეთის გვერდით, საჯარო სივრცეებში ხშირად ვხვდებით რელიგიასა და მის ამსახავ სხვადასხვა ფორმებს. იქნება ეს რომელიმე რელიგიური ლიდერის რეკლამა სოციალურ ქსელებში, ტელევიზიის საშუალებით ქრისტიანული ლიტურგიების პირდაპირი ეთერით გადაცემა, ქალაქის რომელიმე უბანში გახსნილი იოგა-ცენტრის პრეზენტაცია, ეზოთერული შეკრება, ტაროს საჯარო გაშლა ინტერნეტში თუ ქუჩაში მომღიმარი სახით, ნარინჯისფერ ტანისამოსში გამოწყობილი მომღერალი ადამიანები, რომლებიც ხშირად გვჩუქნიან წიგნებს ამა თუ იმ ინდოელი გურუს შესახებ. აღწერილ ფაქტებს ბევრი საერთო აქვთ ერთმანეთთან. მიუხედავად რიგ მეცნიერთა აზრისა, რომ თანამედროვე სამყაროში რელიგია თანდათან გაქრებოდა, ის უფრო და უფრო ბრუნდება ადამიანების ცხოვრებასა და სხვადასხვა სივრცეებში,¹ თუმცა ეს დაბრუნება არ ჰგავს ტრადიციულ, ინსტიტუტის სახით ჩამოყალიბებულ რელიგიას. შესაძლოა, ამ ახალ, დაბრუნებულ ფორმებს მთლიანად გამოცლილი ჰქონ-

დეთ თავდაპირველი შინაარსი და საერთო არაფერი გააჩნდეთ წინამორბედ რელიგიასთან ან უბრალოდ, ფორმაშეცვლილი ცდილობდნენ ადამიანთა ყურადღების მიპყრობას სხვადასხვა ვარჯიშის, ნივთისა თუ ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული საკითხების საშუალებით.

ხშირად ბევრი ადამიანისაგან მოვისმენთ, რომ ისინი არ არიან რელიგიურები, მაგრამ არიან სპირიტუალურები ან არ არიან არც რელიგიურები და არც სპირიტუალურები, თუმცა მაინც არსებობს რაღაც, რისიც მათ სწამთ. მიუხედავად კონკრეტული რწმენა-წარმოდგენებისა, ისინი თავს არც ერთ რელიგიას არ უკავშირებენ და ცდილობენ განსხვავებული, ალტერნატიული მიმდინარეობები მოიძიონ, რომელთა საშუალებითაც გაეცნობიან სამყაროსა და საკუთარ თავს, გაიუმჯობესებენ ფიზიკურსა და მენტალურ მდგომარეობას.

საკითხი აქტუალურია, როგორც გლობალური, ასევე ადგილობრივი პერსპექტივითაც. ბოლო რამდენიმე წელია საქართველოშიც ათეულობით იოგა-ცენტრი გაიხსნა, რომლებიც მომხმარებელს, როგორც ფიზიკურ, ასევე სულიერ სიჯანსაღეს ჰპირდებიან. იოგას სავარჯიშო ცენტრების გარდა, თბილისში რეჟისორ დევიდ ლინჩის მხარდაჭერით ტრანსცენდენტური მედიტაციის ცენტრიც დაარსდა.²

არსებულ ეკონომიკურ სისტემაში წარმოიქმნება სხვადასხვა კომბინაციები, რომლებიც კორპორაციებთან, ბიზნესთან ახერხებენ სპირიტუალიზმისა თუ რელიგიებში გამოყენებადი სხვადასხვა პრაქტიკების შერევას და ფინანსურ სარგებელსაც იღებენ ამ შერწყმის ხარჯზე. შედეგად, წარმოიქმნება კომერციული მიზნისთვის შექმნილი გაყიდვადი, სპირიტუალური პროდუქტი.

ზემოთ აღნიშნულიდან გამომდინარე, წინამდებარე ნაშრომის მიზანია მიმოიხილოს, თუ როგორ ერწყმის ერთმანეთს თანამედროვე, ალტერნატიული სპირიტუალიზმი და კაპიტალიზმი. – აღწეროს, თუ როგორ ვრცელდება, იყიდება და მასობრივად ხელმისაწვდომი ხდება სპირიტუალური პრაქტიკები მოდერნულ სამყაროში. საკითხის თვალნათლივ

წარმოსაჩენად, ყურადღებას გავამახვილებთ პოპულარულ, სამომხმარებლო რელიგიაზე და განვიხილავთ აღმოსავლური რელიგიების, ბუდიზმისა და ინდუიზმის თანამედროვე, გაყიდვად ფორმებს, ამასთანავე, მათთან დაკავშირებულ იოგასა და მედიტაციის პრაქტიკებს.

მოდერნული დროის გამოწვევები

სანამ უშუალოდ რელიგიებსა და მათ „გაყიდვად“ ფორმებზე ვისაუბრებდეთ, მცირედ მიმოვიხილოთ ის გარემო და ცხოვრების წესი, რომელიც ნაწილობრივ განაპირობებს ადამიანთა დაინტერესებას და მათ ჩართულობას სხვადასხვა რელიგიებსა თუ რიტუალებში სხეულისა და სულის გასაჯანსაღებლად.

მოდერნულობა ზიგმუნტ ბაუმანის განსაზღვრებით, წარმოადგენს არამყარ, ცვალებად სივრცეს, რომელშიც არაფერია მუდმივი და ყველაფერი სწრაფად იცვლება. ადამიანი კი მხოლოდ საკუთარი თავის იმედით არსებობს და თავისივე თავის გაუმჯობესებული მოდელის შექმნას ცდილობს. ფიქრობს, რამდენად სწორად იყენებს საკუთარ შესაძლებლობებს და გამუდმებით ხომ არ კარგავს დროს.³ თანამედროვე ადამიანმა არასოდეს იცის, სად განაგრძობს საკუთარ კარიერას. მისი გეგმებიც ცვალებადია და ნაკლებადაა გათვლილი შორსმიმავალ პერიოდზე. აღნიშნულის განმაპირობებელ ფაქტორად ავტორი თხევად და მყარ მოდერნულობას შორის განსხვავებას მიიჩნევს. მყარი მოდერნულობა უკავშირდება მძიმე მრეწველობის განვითარებას, ქარხნების მასიურ მუშაობას. ამ შემთხვევაში, ადამიანი მიჯაჭვული იყო სტაბილურ სამუშაო გარემოზე, განსხვავებით თხევადი მოდერნულობისაგან, სადაც წარმოუდგენლად მიიჩნევა მთელი ცხოვრების ერთ ქარხანაში გატარება.⁴

მოდერნულობის საკითხს აანალიზებს იურგენ ჰაბერმასიცი ესეში „An Awareness of What is Missing: Faith and Reason in a Post-secular Age“ (2010). იგი ცდილობს რელიგიის მოდერნულობასთან თანაკვეთის პროცესი ფილოსოფიურ ქრილში დაგვანახოს. ჰაბერმასის აზრით, ჰულდრაიხ ცვინგლის რეფორმირებული ეკლესია და შემდგომ არსებული სეკულარული ინსტიტუტები მუდმივად აწყდებიან პრობლემას აკრძალვების თვალსაზრისით. იგი მიიჩნევს, რომ მსოფლიო რელიგიებს, თეოლოგიური პერსპექტივით, ძალა შესწევთ მოდერნულობაში გააცოცხლონ უძველესი წარსულიდან შემოტანილი რელიგიური ელემენტები. მიუხედავად რელიგიის უარყოფისა, იგი კვლავ იკავებს მნიშვნელოვან ადგილს მეტაფიზიკასთან ერთად და არ არსებობს მკვეთრი საზღვარი სეკულარულ ცოდნასა და რელიგიებში არსებულ „გამოცხადებულ“ ცოდნას შორის.⁵

მეტი თვალსაჩინოებისათვის, ჰაბერმასი განიხილავს მაქს ფრიშის დაკრძალვის რიტუალს. მაქს ფრიში არ გახლდათ რომელიმე რელიგიის მიმდევარი და აგნოსტიკოსი იყო, თუმცა რიტუალი მაინც ციურიხის ეკლესიაში ჩატარდა რელიგიური სიმბოლოების გარეშე. ავტორის ხედვით, ამგვარი მოვლენა პარადოქსულია და მიიჩნევს, რომ განმანათლებლობამ და მისმა შემდგომმა პერიოდმა ვერ შექმნა ისეთი მექანიზმი, რომელიც, თუნდაც ასეთ დროს ჩაანაცვლებს რელიგიას.⁶

თანამედროვე სამყაროსთვის დამახასიათებელია მუდმივად რისკის მოლოდინში მყოფი მდგომარეობაც. ულრიხ ბეკს რისკებითა და საფრთხეებით გარშემორტყმული კაცობრიობის ყოფის მაგალითად მოჰყავს „ქიმერას“ შედარებაც, რადგან ადამიანი გამუდმებით ებრძვის საკუთარ აპოკალიპტურ, პესიმისტურ ფიქრებს და ცდილობს, თავი დაიცვას მათგან.⁷ ამ შეხედულების გათვალისწინებით, არ არის გასაკვირი სხვადასხვა სულიერ მიმდინარეობებთან ასოცირების სურვილი ან მათი გამოყენება უკეთ ყოფნის მიზნით.

გარდა ამისა, ხაზგასასმელია მოდერნულობის სამომხმარებლო ხასიათიც. მსოფლიოში, სადაც უამრავი საგნის გარემოცვაში გვინევს არსებობა, ადამიანების „გასაგნება“ (Commodification) მარტივად შეიძლება მოხდეს. იგულისხმება ამა თუ იმ საგანზე მიმსგავსება და მისგან ან მისი შეძენის დროს ბედნიერების მიღება, რამაც, შესაძლოა, მასზე მძაფრი დამოკიდებულებაც წარმოშვას.⁸ კომუნიკაციაც და ადამიანური ურთიერთობებიც თანდათან სამომხმარებლო ქრილში განიხილება. „მომხმარებელი ადამიანისათვის“ მთავარი მამოძრავებელი ხდება ყოვლისმომცველი ცნობისმოყვარეობა (Universal Curiosity). მან არაფერი არ უნდა გამოტოვოს, იქნება ეს კულინარია, მეცნიერება, კულტურა, სექსუალურობა თუ სხვა. ასევე, მიიღოს სხვადასხვა სახის სიამოვნებები და გამოცდილებები: შობის აღნიშვნა კანარის კუნძულებზე, ელ-ეს-დი (LSD), პრადო და ა.შ. დროთა განმავლობაში პროცესი სახეს იცვლის და „სურვილი“ და „გემო“ აღარ ემორჩილება იმდენად რაიმეს მიმართ სურვილის ქონასა და მის დაუფლებას, რამდენადაც მოუსვენრობის განცდასა და საკუთარი თავით ტკბობას (Enjoy Oneself).⁹ ამგვარი ქმედება შეგვიძლია მივამსგავსოთ გამუდმებით სწრაფვას თვალუწვდენელი ჰორიზონტისაკენ, რომელსაც ვერასოდეს მივაღწევთ, თუმცა, შესაძლოა, საკმაოდ ახლოს მოგვეჩვენოს.

რელიგიურობა

წმინდა აკადემიური თვალსაზრისით, სპირიტუალურობა ბევრი, თუმცა ერთმანეთთან დაკავშირებული ცნებების საშუალებით განიმარტება. სპირიტუალიზმზე კვლევები კეთდება, როგორც ტრადიციული ეკლესიის შიგნით, ასევე გარეთ. ერთი მხრივ, სპირიტუალურობა არის რელიგიურობის ფორმა, როდესაც ღმერთთან ან ტრანსცენდენტური

მნიშვნელობის მქონე „არსებასთან“ დაკავშირება ხდება და ამ კავშირისთვის მნიშვნელოვანი ნაწილებია მარხვა, ლოცვა, მედიტაცია-პრაქტიკები, რომელიც სხეულის აქტივობასაც ეფუძნება. მეორე სახის სპირიტუალიზმი უკვე ტრადიციული რელიგიების გარეთაც არსებობს და ხშირად ორაზროვნად განიმარტება.¹⁰ მთავარ ქვაკუთხედად კი მაინც რჩება ნვდომა სამყაროს მიღმა მდგარ ძალებთან ან ძალასთან, რომლებთან კავშირის შემდეგ, შესაძლებელია სარგებელის, კეთილდღეობის მიღება. გარდა ამისა, სპირიტუალიზმი ფოლკლორთანაც შეიძლება იყოს ასოცირებული და მისი კვლევის არეალი დღესდღეობით საკმაოდ ფართოა.¹¹

გამომდინარე განმარტებათა მრავალგვარობიდან, ნაშრომი იყენებს სპირიტუალურობის განსაზღვრებას, რომლითაც ადამიანი ტრანსცენდენტურ ძალებს უკავშირდება საკუთარი გრძნობებით, განცდებით, პრაქტიკებით (ლოცვა, მედიტაცია, იოგა და ა.შ.) და მისგან გამოითხოვს რაიმე ტიპის სარგებელს, მაგალითად, კეთილდღეობას. დაახლოებით მსგავს განმარტებას გვთავაზობს პოლ ჰილასიც და სპირიტუალიზმს განმარტავს, როგორც ცხოვრებაში თანდაყოლილ ღვთაებრივ გამოცდილებას, რაც მოიაზრებს იმას, რომ პროცესი მთლიანად პერსონალურია და უკავშირდება უზანაეს ძალასთან ურთიერთობის შედეგად სიბრძნის ან ცოდნის მიღებასაც.¹²

სპირიტუალიზმი სუბიექტური გამოცდილებაა და რელიგიისგან იმათ განსხვავდება, რომ ჩვეულებრივ ადამიანებს შეუძლიათ დიდი ტრანსცენდენტური გამოცდილების მიღება. ამ მხრივ, ჰოლისტური პერსპექტივით, სხეული, სული, პარტნიორობა, ბიზნესი, ჯანმრთელობა, სამსახური – ყველაფერი ერთმანეთს უკავშირდება, რასაც რელიგია ტრადიციული თავალსაზრისით, არ აკმაყოფილებს. ალტერნატიულ რელიგიურობაში ბარიერი წმინდასა და პროფანულს შორის სწორედ ამ უჩვეულო გამოცდილებების წყალობით ქრება.¹³

აუცილებელია ერთმანეთისგან განვასხვავოთ რწმენის ფორმებიც. ამ შემთხვევაში, სასურველია, გამოვყოთ რელი-

გიურობა – როდესაც პიროვნება თავს რელიგიურად მოიხსენიებს, „სპირიტუალურობა“ – როცა ადამიანი მიიჩნევს, რომ სპირიტუალურია, მაგრამ არ მიჰყვება რელიგიურ დოქტრინებს ან „არც რელიგიურია და არც სპირიტუალური“. ყველა რელიგიური მრწამსი მოიცავს რაიმე ღვთაების ცნებას და მასთან კავშირი ითვლება მნიშვნელოვნად. რა თქმა უნდა, არსებობს განსხვავებული დამოკიდებულებები და ასოციაციები ღმერთთან კავშირის შესახებ.¹⁴ მაგალითისათვის, კათოლიციზმი მეტად ასოცირდება ღმერთთან მისტიური კავშირის დამყარებასთან, ვიდრე პროტესტანტიზმი (ევანგელიზმიც), რომელიც უფრო პრაგმატულად განიხილება. ისლამშიც და იუდაიზმშიც მისტიკურ მიმართულებად შესაძლოა გამოიყოს სუფიზმი და ჰასიდიზმი, რომელიც განსხვავებით ორთოდოქსული იუდაიზმისაგან, ღმერთთან შეკავშირების სიხარულზე მეტ ყურადღებას ამახვილებს, ვიდრე მის მორჩილებაზე. აღნიშნულ რელიგიებთან შედარებით, ინდუისტური ხედვა მეტად განსაზღვრულია და მოიცავს ისეთი ცხოვრების წესის შექმნას, რომელიც ღმერთ ბრაჰმასთან უფრო დაგაკავშირებს, ვიდრე სამყაროში მიმდინარე მოვლენებთან და ამქვეყნიურ ცხოვრებაში ცვლილებების განხორციელებასთან. ამ მხრივ, რელიგიებში სპირიტუალიზმი (სულიერება) მოიცავს ღმერთთან კავშირს და ზოგჯერ, შესაძლოა, თავად ეს კავშირი იყოს სპირიტუალიზმის მნიშვნელოვანი (არსებითი) შემადგენელი ნაწილი.¹⁵

სპირიტუალიზმი

სპირიტუალურობა, მაგრამ არარელიგიურობა, მეტწილად დაკავშირებულია New Age-თან (ახალ ერასთან) და მის ფილოსოფიასთან, რომელიც პერსონალურ გამოცდილებას მეტ მნიშვნელობას ანიჭებს, ვიდრე რაიმე რელიგიურ დოქტრინას. ხშირად ეს ხედვები ჰოლისტურია და სამყაროში არსებულ

პრობლემებსაც მოიცავს. ამ თავლსაზრისით განხილული სპირიტუალიზმი, შესაძლოა, არანაირ ღვთაებასთან არ იყოს დაკავშირებული და ფიზიკურ სამყაროში მიღებულ სპირიტუალურ გამოცდილებებს ეხმებოდეს. რაც შეეხება „არც სპირიტუალურისა და არც რელიგიურის“ განსაზღვრებას, ამ ხედვის მქონე ადამიანები თვლიან, რომ დაკავშირებულები არიან სამყაროსთან, თუმცა ისინი არც რელიგიურები არიან და არც სპირიტუალურები. მიჩნეულია, რომ ბუნებასთან დაახლოებით მეტადაა შესაძლებელი სამყაროს შეცნობა.¹⁶

თანამედროვე სპირიტუალიზმი ხშირად კონცენტრირდება ინდივიდუალიზმზე, სუბიექტივიზმზე და პერსონალური გამოცდილების მნიშვნელობაზე. მისი განუყოფელი ნაწილია ტრადიციული რელიგიური ინსტიტუტების მიმართ დამოკიდებულების ცვლილებაც. მასში გაერთიანებულია ასტროლოგია, ტარო, კრისტალები, ნუმეროლოგია, ტელეპათია, ბიო-რითმები, ინტუიციური მედიცინა.¹⁷ თანამედროვე სპირიტუალიზმის ფესვები ხშირად უკავშირდება მეცხრამეტე საუუნეს, როდესაც აქტუალური იყო მისტიციზმი და ხშირად განიხილება, რომ ალტერნატიული სპირიტუალიზმი ქრისტიანობის საპირწონედ უნივერსალური სულიერების მნიშვნელობით შეიქმნა, რომელიც არ ეფუძნებოდა რომელიმე კონკრეტულ რელიგიურ ტრადიციას. გარკვეულწილად კი უკავშირდებოდა მატერიალური სამყაროს უკუგდებას,¹⁸ ამავე კონტექსტში შეიძლება განვიხილოთ ინდუიზმისა და ბუდიზმის ევროპაში გამოჩენა. ამ პერიოდში სულიერებაზე ორიენტაცია უკავშირდებოდა მექანიკურსა და ფორმალურ ცხოვრებასთან დაპირისპირებას, ინტუიციისა და წარმოსახვის მნიშვნელოვანების ხაზგასმასა და მასთან დაკავშირებულ ინდივიდუალურ იდენტობას.¹⁹

პროცესი გააქტიურდა 1960-იანი წლებიდან, როდესაც დასავლურ საზოგადოებაში გაჩნდნენ მთელი რიგი მიმდინარეობები: იესოს სექტა, მონისტები, ღმერთის შვილები, კრიშნას ცნობიერება, ბევრი ეზოთერული თუ მედიტაციური საკულტო ჯგუფი. მათი ნაწილი ემსახურებოდა ახალ-

გაზრდების სპირიტუალური მოთხოვნილებების დაკმაყოფილებას, ნაწილი კი თერაპევტულ მიდგომებს სთავაზობდა მიმდევრებს.²⁰ ახალგაზრდები მათი საშუალებით ეცნობოდნენ კულტურულ მრავალფეროვნებას, რომელშიც ერთიანდებოდა, როგორც აღმოსავლური, ასევე დასავლური მისტიციზმი, მსოფლიო რელიგიების წმინდა წიგნები, ჰედონიზმი და პოლიტიკურ-რევოლუციური ჩანაწერები, პოპ-ფსიქოლოგია, დამოუკიდებლობა და თავისუფლება.²¹

მნიშვნელოვანი საკითხია New Age (ახალი ერა), რომელიც ძველი დოქტრინების გადაფასებასა და რელიგიის ახალი ფორმების ჩამოყალიბების პროცესს უკავშირდება. ამ ახალი პერსპექტივით, აკრიტიკებდნენ ტრადიციულ ინსტიტუტებსა და ხედვებს, კაპიტალისტურ მატერიალიზმს. ამ მოძრაობის გავრცელებას ხელი შეუწყო რელიგიის ხელახალმა აღმოჩენამ მისტიკური და სპირიტუალური კუთხით, ასევე 1960-იან წლებში განვითარებულმა ისეთმა მოვლენებმა, როგორიცაა მაგალითად, ნავთობის კრიზისი 1973 წელს, ეკოლოგიური და სამშვიდობო მანიფესტაციები. ამ პერიოდში იწყება სპირიტუალური და ტრანსცენდენტურთან დაკავშირებული ცნობიერების ამაღლება, აღმოსავლური რელიგიებისა და გურუების, მესიანური მასწავლებლების გამოჩენა.²²

ამ ახალი ხედვით, რელიგია, როგორც კონცეფცია, ფსიქიკა და მისტიკური გამოცდილება დაკავშირებულია ერთმანეთთან. იგი უარყოფს დუალიზმსა და გამყოფ სისტემებს. შესაბამისად, მიმართულია პოლისტური მსოფლმხედველობისაკენ, პერსონალური და სოციალური ტრანსფორმაციისკენ მსოფლიო მასშტაბით. საბოლოო ჯამში, ის წარმოადგენს ძირითად კულტურულ და რელიგიურ ფენომენს, რომელიც მიმართულია პლანეტის გადარჩენისა და სოციალური პრობლემების პოლისტური გზით დაძლევისაკენ.²³ ახალი ერას მოძრაობა შედგებოდა ხშირად ერთმანეთთან დაპირისპირებული ხედვებისა და წყაროებისგან, მაგრამ მათი ერთგვარი შერწყმით მიმზიდველი ხდებოდა დიდი რაოდენობის აუდიტორიისათვის.²⁴

ახალი ერას მოძრაობა იყენებს აღმოსავლურ რელიგიურ ხედვებსა და ცნებებს. მათ შორისაა:

- **რეინკარნაცია** – სიკვდილის შემდეგ დაბრუნება ადამიანურ გამოცდილებაში, როგორც ევოლუციის ნაწილი.
- **კარმა** – ადამიანის ევოლუცია-გაუმჯობესება, რომელიც ემორჩილება კარმული ვალების გადახდას.
- **ღვთაებრიობა** – ყოველი ადამიანი ღვთაებრივი წარმოშობისაა, თუმცა მათ არ ახსოვთ, რას ნიშნავს ეს.
- **ავატარები** – რწმენა, რომლის მიხედვითაც, ახალ საუკუნეში ახალი ქრისტე გამოჩნდება.
- **ახალი მესია** – ახალი იესო ქრისტეს რწმენა, რომელიც უკავშირდება ტიბეტურ ბუდიზმს და იქ აღინიშნება, როგორც მაიტრეია. ეს შეხედულება პოპულარულია თეოსოფისტებს შორის. ახალი დროის მესიად სწორედ მაიტრეია გვევლინება იესოს ნაცვლად.
- **ღმერთი** – განსხვავებით იუდეურ-ქრისტიანული აღქმისაგან, ღმერთი წარმოადგენს არაპერსონალურ ცნობიერებას, სამყაროს ძალას, სამყაროს უნივერსალური სიცოცხლის ენერგიას, უზენაეს ძალას.²⁵

მოგვიანებით, ახალი ერას მოძრაობაში გაჩნდა მიმართულება, რომელიც არამხოლოდ არამატერიალურ, არამედ მატერიალურ საკითხებს, კეთილდღეობასა და კაპიტალიზმს დაუკავშირდა. მაგალითად, თუ 1960-იან წლებში უპირისპირდებოდნენ კიდეც მატერიალიზმს, თანამედროვეობაში მის სინთეზს ცდილობენ სპირიტუალიზმთან. მაგალითად, რაც უფრო მეტად ხარ სპირიტუალური, მით მეტი კეთილდღეობა გექნება.²⁶ უფრო ნათლად რომ ვთქვათ, ახალი ერას მოძრაობა მარკეტინგის შემადგენელი ნაწილიც გახდა და ამით იზიდავს მომხმარებელს. იქნება ეს სხვადასხვა წიგნები თუ ვიდეოები, ჯანმრთელი კვებისა და დიეტის საჭიროებები, ვორქშოფები, ტრენინგები, ამულეტები, ბეჭდები, სხვადასხვა გაკვეთილები.²⁷

ამ კუთხით, აქტუალური გახდა აღმოსავლური რელიგიების წინ წამოწევა, რადგან ახალი ერას ადამიანისათვის, შესაძლოა ჩაითვალოს, რომ დასავლური კულტურა ძალაგამოცლილია, სადაც ყველაფერი მოძველებულია და არ ღირს მასთან ასოცირება. არსებობს მხოლოდ რელიგიური სისტემა, ჩამოშლილი თეოლოგია და ეკლესია, რომელიც ღმერთის შესახებ ამბებს ინახავს,²⁸ ამიტომ ისინი მიმართავენ აღმოსავლეთს, განსაკუთრებით ბუდიზმს, ძენსა და ინდუიზმს, რადგან მასში მეტად ხედავენ სპირიტუალურს, თავისუფლებასა და დამოუკიდებლობას.²⁹

ბაზარზე მალევე გაჩნდა რეფლექსიური სპირიტუალიზმიც, რომელიც დაკავშირებულია თვითკონტროლთან და მომხმარებელს სთავაზობს ფულის შოვნის გზებს, სასიყვარულო ცხოვრების გაუმჯობესებასა და ნერვული აშლილობებისგან განკურნებას.³⁰ პროცესში აქტიურად გამოიყენება ტექნოლოგიებიც, რომლებიც უამრავ საშუალებას სთავაზობს ადამიანს გააკონტროლოს საკუთარი თავი. მაგალითად, დოქტორი ჯეიმს დობსონი, რომელიც არის კონსერვატორი ქრისტიანი, აქტიურად იყენებს, როგორც მედია, ასევე კიბერ-სივრცეს. ინტერნეტით ან ტელეფონით შესაძლებელია კონსულტაცია, სადაც კლიენტი რეკავს სპირიტუალური პრობლემების აღსაწერად და იღებს რჩევებს საკუთარი ცხოვრების მოწყობის შესახებ.³¹ დოქტორი დობსონი გამოსცემს წიგნებს ოჯახისა და შვილების აღზრდის, სიყვარულისა თუ სხვა ცხოვრებისეული საკითხების შესახებ.³²

რელიგია და მისი გაყიდვა

რახან რელიგია ყველა საუკუნეში ფუნქციონირებდა და თანადროული კულტურული გარემოს ნიშან-თვისებას შეითავსებდა, დღესდღეობით, ის მოთხოვნა-მიწოდების საფეხ-

ურზე აღმოჩნდა. კაპიტალიზმში არსებული უახლესი ტექნოლოგიები, გასართობი ინდუსტრიები კი ამ ყველაფერს გაცილებით ფართო მასშტაბში გადმოსცემს. ჩნდება ეკლექტიკური, ანუ განსხვავებული იდეებისა და პრაქტიკების ერთმანეთთან შერწყმით მიღებული მიმდინარეობები, რომლებსაც არ აქვთ ჩამოყალიბებული ინსტიტუტები და დოქტრინები.³³

რელიგია, თავის მხრივ, ცოცხალი ორგანიზმია და განახლებას ექვემდებარება. მოდერნულ სამყაროში, ახალი ხედვისა ან პრაქტიკისათვის ფორმის მიცემა საჭიროებებიდან გამომდინარე ხორციელდება, ის უნდა შეესაბამებოდეს ინდივიდის მოთხოვნებს. მოთხოვნა-მიწოდების პრინციპის გათვალისწინებით, რელიგიაც ერთგვარად გვევლინება პროდუქტად, რომელიც უნდა გაიყიდოს. სხვადასხვა სიმბოლოები, გამოსახულებები თემატურად უკავშირდება ერთმანეთს და საბოლოოდ ადამიანის იდენტობის ნაწილად იქცევა.³⁴

რელიგიის „შეფუთვის“ და გაყიდვის პროცესში უმნიშვნელოვანესია მედიის როლიც, რადგან ადამიანთა ცხოვრება, დღესდღეობით, მეტწილად, მოქცეულია მედიის მიერ მოწოდებულ გამოსახულებებსა და სიმბოლოებში. კომუნიკაციების როლი გამუდმებით იზრდება და გავლენას ახდენს რელიგიური სოციალიზაციის პროცესზეც. ისეთი ცნებების, როგორიცაა: გამოცდილება, დაკმაყოფილება, ბედნიერება, შინაგანი სიმშვიდე – მისაღწევად და მოსაპოვებლად მთავარი მოტივი ხდება საკუთარი თავი.³⁵

რელიგიური და სპირიტუალური ლიდერებიც მსგავსად ცდილობენ შეცვალონ საკუთარი გამოსვლები, ქცევები და დააფუძნონ ბაზრის მუშაობის მექანიზმზე, ანუ უპასუხონ იმ საჭიროებებს, რასაც მათი აუდიტორია მოითხოვს. კონკურენცია არსებობს ე.წ. რელიგიურ ბაზარზეც, სადაც წარსულში ერეტიკოსად შერაცხული წარმართები, ქრისტიანები, ბუდისტები, ინდუისტი გურუები თუ სხვა რელიგიური მრწამსის მიმდევრები უკვე ერთად თანაარსებობენ.³⁶

პოპულარული რელიგია

ბაზარი, სპირიტუალიზმი და რელიგიის პოპულარული ფორმები თანამედროვე სამყაროში ერთმანეთს უკავშირდება. აუცილებელია, მსჯელობაში გამოვიყენოთ ტერმინი „პოპულარული რელიგია“, რომელიც წარმოადგენს რელიგიური სიმბოლოებისა და ბაზრის სიმბიოზს. გასართობ კულტურაში, რელიგიური სიმბოლოები, იქნება ეს ჯვარი, მისტიკური ამულეტები თუ სხვა, არარელიგიური მნიშვნელობით გამოიყენება და ვრცელდება. პოპულარული რელიგია, როგორც მედიის, ასევე თანამედროვე ტექნიკის, გაყიდვის სტრატეგიების დახმარებით, აყალიბებს მსოფლმხედველობებსა თუ იდეებს, რომლებიც ფართოდ მიენოდება აუდიტორიას. ტრადიციულ, კონსერვატორულ რელიგიურ ინსტიტუტებს ნაკლებად შეუძლიათ იმავეს გაკეთება.³⁷ გარდა ამისა, რელიგიური კომუნიკაციები უკვე მარკეტინგული სტრატეგიების ნაწილიც გახდა. ამისი ერთ-ერთი გამოვლინებაა ტელეეანგელიზმი, რელიგიური პოპ-მუსიკა და ა.შ. საკითხი შესაძლოა განვიხილოთ, როგორც მედიის რელიგია ან მომხმარებლის რელიგია. სიმბოლიზმის კუთხით, შეიძლება მსჯელობა ჯვრის მაგალითზე როკ-მუსიკაში, სადაც მას მხოლოდ სიმბოლური დანიშნულება გააჩნია და არა მრწამსის გამომხატველი.³⁸

აუდიტორიის წინაშე ფორმაშეცვლილი სახით ბრუნდებიან აღმოსავლური რელიგიები, ბუდიზმი და ინდუიზმი, რომლებიც ფართოდაა დამკვიდრებული და გავრცელებული პოპ-კულტურასა და სამომხმარებლო სივრცეში. იქნება ეს „ვიქტორია სეკრეტის“ ბრენდირებული ბუდა-ბიკინი, ნვეულების თანმხლები ბუდას ფიგურა თუ მაისურები წარწერით „Get your Buddha on the Floor“.³⁹ ბუდიზმის შემოჭრა და შემდგომ დამკვიდრება მასობრივ კულტურაში, გარკვეულწილად უკავშირდება ეგზისტენციალურ ფილოსოფიასა და ლიტერატურას. აღსანიშნავია, რომ ევროპელმა ეგზისტენციალისტებმა განავითარეს ძველი რომანტიკული თავისუფლების

იდეა, მიმართეს იგი ადამიანის შინაგანი სამყაროსკენ და ხაზი გაუსვეს საკუთარი „მე“-ს არსებობის მნიშვნელობას. ბუდიზმის „პოპულარიზებაში“ წვლილი შეიტანეს ჯეკ კერუაკმა, ალენ გინსბერგმა და გარი სნაიდერმა – ბიტნიკების თაობამ. მათ ბუდიზმი ესმოდათ, როგორც არაავტორიტარული, ანტიმატერიალისტური მოძღვრება, რომელიც მათ აძლევდა საშუალებას ყოფილიყვნენ სპირიტუალურები რელიგიის გარეშე. ბუდიზმი, განსაკუთრებით, ძენი, მოიაზრებოდა, როგორც სიბრძნის წყარო, რომელიც მხარს უჭერდა ინდივიდუალიზმსა და იდეალიზმს.⁴⁰ მკითხველზე გავლენა მოახდინა ჰერმან ჰესეს ნაწარმოებმა „ზიდჰარტა“. წიგნის მთავარი გმირი ბუდას დოქტრინას უარყოფს, არა იმიტომ, რომ მას, მის სწავლებაში ეპარება ეჭვი, არამედ იმიტომ, რომ ეს დოქტრინაა.⁴¹ როგორც აღვნიშნეთ, თანამედროვე სპირიტუალიზმის ერთ-ერთი მთავარი მახასიათებელი, ნებისმიერ დამკვიდრებულ დოქტრინაში ეჭვის შეტანა და მისი ხელახალი ფორმის შექმნის მცდელობაა.

ბუდიზმი რეალურად არ იყო ცნობილი დასავლური საზოგადოებისათვის 150 წლის წინ. რა თქმა უნდა, შუა საუკუნეების მოგზაურებისა და მისიონერების მოღვაწეობიდან გამომდინარე, მეცამეტე საუკუნიდან არსებობდა კავშირები ლოკალურ ბუდისტურ ტრადიციებთან, თუმცა ფართოდ არ იყო გავრცელებული. მეცნიერები გამოყოფენ დასავლურ საზოგადოებაში ბუდიზმით დაინტერესების ორ პერიოდს: მეცხრამეტე საუკუნესა და მეოცე საუკუნის პირველ ნახევარს, რომელიც ძირითადად, განპირობებული იყო ინტელექტუალური ინტერესით და მეორე პერიოდს, 1960 წლიდან, როდესაც მთავარი მოტივაცია იყო ეგზისტენციალური, სპირიტუალური, ფსიქოლოგიური ხასიათი, რომლის საშუალებითაც მოხდა ბუდიზმის ადაპტაცია და შემდგომ – ტრანსფორმაცია.⁴² მეორე მსოფლიო ომის შემდეგ, დასავლეთში, უშუალოდ ჰქონდათ შესაძლებლობა გაცნობოდნენ ბუდისტ ბერებს და პირადად მიეღოთ მათგან ცოდნა სპირიტუალურ ჯან-

მრთელობასა და მედიტაციურ პრაქტიკებზე. ბუდიზმის განხილვისას, მკვლევარებისათვის განსაკუთრებით საინტერესო საკითხი იყო მისი ავთენტურობის დადგენა და დასავლელი მეცნიერების ხედვით, ავთენტურ ბუდიზმს საერთო არაფერი ჰქონდა აზიაში გავრცელებულ რელიგიურობასთან და მათთვის ნამდვილი ბუდიზმი ასოცირდებოდა რაციონალურ, ათეისტურ მოძღვრებასთან. ის უფრო ფილოსოფიად ირაცხებოდა, ვიდრე რელიგიად.⁴³ ამგვარად, შეგვიძლია დავასკვნათ, რომ ადამიანები, რომლებიც ცდილობდნენ ჩამოშორებოდნენ ტრადიციულ რელიგიებს, ბუდიზმში პოულობდნენ სპირიტუალიზმს, რადგან ის აღარ იყო უკვე ასოცირებული ბუდიზმის ძველ, კანონიკურ ტრადიციასთან და წარმოადგენდა ცხოვრებისეულ ფილოსოფიას მედიტაციური პრაქტიკების დამატებით.

თუ ნიცშე და მისი თანამედროვეები ბუდიზმის მიმართ წმინდა ინტელექტუალურ ინტერესს ამჟღავნებდნენ, მოდერნულ სამყაროში ეს ინტერესი უფრო მედიტაციური ტექნიკებით დაინტერესებაში ვლინდება. მედიტაციის საბოლოო მიზანია სულის განთავისუფლება და გამოღვიძების მიღწევა, თუმცა შესაძლოა ითქვას, რომ დღეს მასზე წინ ისეთი პრაქტიკული მიზნები უფრო დგას, როგორიცაა სხეულისა და სულის ჰარმონია, გონების დამშვიდება, კარგი ენერგიის გამომუშავება.⁴⁴ ეს ფენომენი, გარკვეულწილად, ეწინააღმდეგება ბუდიზმის მკაცრ ასკეტურ პრინციპებს, რომლის მიხედვითაც საკუთარ „მე“-სა და აღძრულ სურვილებზე უარის თქმა აუცილებელია. ბუდიზტური მედიტაციური მდგომარეობა და თანამედროვე ინდივიდის რეალიზაცია, გარკვეულწილად არათავსებადი.⁴⁵

ბუდიზმის მსგავსად, ინდური კულტურის მესიჯი ვრცელდება კიბერსივრცეშიც. სპეციალური ვებ-გვერდების საშუალებით, ნებისმიერ ადამიანს შეუძლია სხვადასხვა რიტუალი შეასრულოს ინდურ ტაძრებში ან პუჯა (შესაწირავი) მიართვას რომელიმე ღვთაებას. ვებ-გვერდზე შეს-

ვლისას ტაძრის ვირტუალური კარები იღება, სადაც მომხმარებელს საკუთარი ინტერესისამებრ შეუძლია მოქმედება.⁴⁶ გაყიდვის ობიექტები არიან ინდუიზმის ღმერთებიცა და ქალღმერთებიც. მომხმარებელს თავისუფლად შეუძლია შეიძინოს ბალიშები, ფეხსაცმელი, მაისური თუ სხვა საქონელი ფსიქოდელიური ქალღმერთ სარასვატის, შივასა თუ განეშას გამოსახულებებით.⁴⁷ ინდუიზმის პოპულარული ფორმა მჭიდროდაა დაკავშირებული ფსიქოდელიურ მუსიკასა და ჰალუცინოგენებთან.⁴⁸

კლასიკური ინდური ტერმინებიდან ყველაზე დიდ ყურადღებას, რა თქმა უნდა, კარმა იპყრობდა. 1980-იან წლებში ბრიტანული ახალი ტალღის წარმომადგენელმა „Culture Club“-მა სიმღერაც მიუძღვნა კარმას სახელწოდებით „Karma Chameleon“. სიმღერამ, ერთი მხრივ, მომხმარებელში უფრო გაამძაფრა გაჩენილი ინტერესი სანსკრიტული სიტყვების მიმართ. მას შემდეგ, სხვადასხვა მომღერლები სხვადასხვა წლებში იყენებდნენ კარმის იდეას, რამაც მასობრივ კულტურაში მის ფართოდ გავრცელებასა და დამკვიდრებას შეუწყო ხელი (მაგალითად, ჯონ ლენონი, ჯგუფი „Radiohead“-ი სიმღერით „Karma Police“).⁴⁹

თანამედროვე ინდუიზმს მრავალი სახასიათო თვისება აქვს, რომელიც გამომდინარეობს მოდერნიზმის, კოლონიალიზმისა და ინდუიზმის ახალი პროზელიტური (მისიონერული) როლისაგან ინდოეთს გარეთ. ბუდიზმთან შედარებით, ინდუიზმის მისიონერული როლი შედარებით ახალია და ამიტომ, სხვადასხვა კულტურებთან ასიმილაციის შედეგად, შესაძლოა ინდუიზმის ინოვაციური მოდელებიც წარმოიშვას.⁵⁰

აღსანიშნავია, რომ ისეთი ცნობილი გურუები, როგორებიც იყვნენ ოშო, პარამაჰანსა იოგანანდა, შრი სატია საი ბაბა და სვამი ვივეკანანდა, ცდილობდნენ საკუთარი თეოლოგიები ტრადიციული ინდუიზმისაგან განცალკევებულად ჩამოეყალიბებინათ, მათი ფართო აუდიტორიიდან გამომდინარე. ჩამოთვლილ გურუებს მიმდევრები მსოფლიო მასშტაბით ჰყავდათ და შესაბამისად, მათი ენაც უნივერსალური გახდა.

ევროპელი და ამერიკელი აუდიტორიის გათვალისწინებით, მათ ხედვებს ლიბერალური და დემოკრატიული რწმენებიც შეერწყა. ამერიკასა და ევროპაში აღმოსავლური რელიგიები ქრისტიანული რელიგიის ალტერნატივად მოიაზრებოდა, რადგან ისინი უკუაგდებდნენ კონსერვატიულ მიდგომებს, გენდერულ როლებსა და შეუცნობლის მიღწევის პერსპექტივას ნებისმიერს უსახავდნენ.⁵¹ იმისათვის, რომ გურუმ, მისი ავტორიტეტული წინამორბედების მსგავსად, შეძლოს თავის დამკვიდრება, აუცილებელია, მოძებნოს საკუთარი ნიშა, რადგან კაპიტალიზმისა და მარკეტინგული პრინციპების გათვალისწინებით, სპირიტუალურ ბაზარზე გურუებიც ერთმანეთის კონკურენტები არიან. თავის მხრივ, ინდუიზმიც საკმაოდ გახსნილია თეოლოგიური თვალსაზრისით და რელიგიურ ლიდერებს „სპირიტუალური ექსპერიმენტების“ ჩატარების საშუალებას აძლევს, რადგან არ არსებობს ერთი, ტრადიციული ინდუიზმი, რომლის დოქტრინებზე მიყოლაც ყველა მორწმუნისათვის სავალდებულო იქნება.⁵²

იოგა და მედიტაცია

1970-იან წლებში აღმოსავლური მედიტაციური პრაქტიკით ამერიკელი რეჟისორი, დევიდ ლინჩიც დაინტერესდა. მან კამპანიაც კი წამოიწყო ტრანსცენდენტური მედიტაციის ცენტრების შესაქმნელად. მასთან დაკავშირებული იყო გურუ მაჰარიში მაჰეშ იოგიც. საკუთრივ ტრანსცენდენტური მედიტაცია გამომდინარეობს ინდუიზმის ერთ-ერთი ტრადიციისგან, რომელიც მაჰეშმა განაახლა საკუთარი ცამეტწლიანი ასკეტური პრაქტიკის საშუალებით. ის გონების განწმენდისკენაა მიმართული და ალბათ, ყველაზე მიმზიდველი ის ფაქტია, რომ მისი შესრულება მხოლოდ ორმოც წუთს საჭიროებს დღის ნებისმიერ მონაკვეთში, ნებისმიერ ადგილას. მაჰარიში მაჰეშ

იოგი ჟურნალ „The New York Times Magazine“-მა დასავლური სამყაროს წამყვან გურუდ გამოაცხადა, ხოლო 1968 წელს „გურუს წელი“ უწოდა.⁵³

იოგას თანამედროვეობაში დამკვიდრება იწყება მეცხრამეტე საუკუნიდან, როდესაც დასავლურ საზოგადოებაში დაიწყო მეტაფიზიკისა და ფიზიკური მხნეობის ერთმანეთთან დაკავშირება, რასაც თან დაერთო ინდოელი ნაციონალისტებისა და რეფორმისტების მიერ იოგას გავრცელება, როგორც უნივერსალური სისტემისა, რომელიც თანხვედრაში იყო თანამედროვე აზროვნებასთან. იოგას პოპულარიზაციას თანამედროვე სამყაროში ხელი შეუწყო ეკონომიკურმა ფაქტორებმაც, რომელიც საბაზრო კაპიტალიზმთან, თავისუფალ ბაზართან არის დაკავშირებული.⁵⁴

იოგა და ფიტნესი, დღესდღეობით, თითქმის გათანაბრებული ცნებებია. იოგას იყენებენ, როგორც შინაგანი სიმშვიდის მისაღწევად, ასევე ფიზიკური სიჯანსაღისათვისაც. კომერციული შერწყმის შედეგად, კაბალა იოგაც ჩამოყალიბდა, რომელიც იუდეურ მისტიკურ ტრადიციას წარმოადგენს. სპირიტუალურ ბაზარზე კი ინდოელი გურუები გაცილებით მოთხოვნადები არიან, ვიდრე გურუ, რომელიც ევროპის ქვეყნიდანაა. რადგან ინდოეთი სპირიტუალიზმის სამშობლოდ ითვლება, ადგილობრივი გურუ უფრო მცოდნედ და გამოცდილად აღიქმება. ამას ხელს უწყობს ის ფაქტიც, რომ ინდუიზმი არ არის სტრუქტურირებული და ჯაჭვით დაკავშირებული რელიგია, ამიტომ, „ეგზოტიკური გურუები“ და ახალი ღმერთები ხშირად ჩნდებიან. მათი მოქმედების არეალი კი, გლობალიზაციის საშუალებით, ადგილობრივი სოფლიდან მთელი მსოფლიოს მასშტაბით გაფართოვდა.⁵⁵

იოგას მასობრივი მოხმარება წარმოქმნის სამომხმარებლო ჯაჭვს სხვადასხვა ბრენდებსა და მომსახურებებს შორის. იოგას მომხმარებლები ყიდულობენ სპეციალურად ვარჯიშისათვის განკუთვნილ შარვლებს, ხალიჩებსა და მასთან დაკავშირებულ სხვა პროდუქციას.⁵⁶ შესაბამისად, იოგას რეკლამირება ბევრი კომპანიისთვისაც მომგებიანია, რადგან იოგათი დაინ-

ტერესებული ადამიანები ირიბად მათი პროდუქციის მომხმარებლებადაც ჩაითვლებიან. იოგათი გატაცებულების ნაწილიც იოგას სპირიტუალიზმად მოიხსენიებს, რადგან მას არ გააჩნია რიტუალური დოქტრინები და ვალდებულებები.⁵⁷

დასკვნა

ნაშრომის მიზანს წარმოადგენდა მკითხველი გაცნობოდა თანამედროვე სპირიტუალიზმსა და აღმოსავლური რელიგიების, ბუდიზმისა და ინდუიზმის ტრენდულ, პოპულარულ, „სამომხმარებლო რელიგიად“ გარდაქმნილ ფორმებსა და მათთან ასოცირებულ მედიტაციისა და იოგას პრაქტიკებს, მათ შერწყმას არსებულ ეკონომიკურ სისტემასთან.

ბუდიზმი და ინდუიზმი ნამდვილად არ ყოფილა სიახლე დასავლეთისათვის, თუმცა, წარსულში აღმოცენებული ინტელექტუალური ინტერესი, თანამედროვეობაში, პრაქტიკული და მიზნობრივი ინტერესით ჩანაცვლდა. შესაბამისად, აღმოსავლური რელიგიებიც დიდი აუდიტორებისათვის მისაღებად გარდაიქმნა. გარდა ამისა, ისინი მასობრივი მოხმარების ჯაჭვის ნაწილად იქცა, რომელიც მომხმარებელსა და ბიზნესს ერთმანეთთან აკავშირებს.

მოდერნული სამყაროს ცხოვრების სტილიდან გამომდინარე, ადამიანს უფრო და უფრო ნაკლები დრო რჩება საკუთარი ინტერესებისათვის და დამლელი სამუშაოს შემდეგ ხსნას იოგასა და მედიტაციაში ეძებს. სარეკლამო სივრცე და სოციალური ციფრული სამყაროც მომხმარებელს მოუწოდებს, რომ ყველა პრობლემის გადაჭრის გზა საკუთარ თავზე გადის და ამისათვის საჭიროა გონების ნეგატიური აზრებისაგან დაცლა, კარგზე კონცენტრირება. როგორც ნაშრომში აღვნიშნეთ, ამისათვის თანამედროვე ბუდიზმსა და ინდუისტ გურუებს შესაბამისი ალტერნატივებიც მომზადებული აქვთ. რელიგიური ელემენტების ერთგვარი „მიქსი“ კი კლიენტებს

დამშვიდებას, სტრესისგან დაცლას, კარგი ენერგიის გამო-
მიუშავებასა და კეთილდღეობას ჰპირდება.

შესაბამისად, ამგვარად შეფუთული სპირიტუალიზმი, ხელს უწყობს ახალი ბრენდებისა თუ სერვისების ფორმირებას. ნაწილობრივ ის მოჩვენებითი ხდება, რადგან უკვე სპირიტუალურად შეიძლება მოიაზრებოდეს ნებისმიერი, რომელიც იოგას ვარჯიშობს ან მედიტაციითაა დაკავებული, მიუხედავად იმისა, რომ მას შეიძლება არანაირი ინტერესი არ გააჩნდეს სპირიტუალურობის მიმართ და მატერიალური მიზნები ამოძრავებდეს ან თუნდაც, პოპულარულ ტრენდს მიჰყვებოდეს.

მეორე მხრივ, ნაშრომში განვმარტეთ, რომ ტრადიციული რელიგიური ინსტიტუტები მოდერნულ სამყაროში მცხოვრები ადამიანის საჭიროებებსა თუ არამატერიალურ, სპირიტუალურ, მეტაფიზიკურ სწრაფვებს ფეხს ვერ უწყობენ და ალტერნატივად კონსერვატორულ, ტრადიციულ მოდელებს სთავაზობენ. ეს ადამიანებში იმედგაცრუებას იწვევს და ცდილობენ ალტერნატიული, „სულიერებაზე“ ორიენტირებული სივრცე იზოვონ, სადაც საკუთარ კითხვებსა თუ ეჭვებზე პასუხის გაცემაში დაეხმარებიან, თუმცა მათთვისაც, საბაზრო ლოგიკიდან გამომდინარე, მხოლოდ გაყიდვადი და „ტრენდული“ საშუალებებია ხელმისაწვდომი.

აქედან გამომდინარე, თანამედროვე სპირიტუალიზმი, პოპულარული რელიგია თუ სხვა სპირიტუალურთან ასოცირებული პრაქტიკები მჭიდროდაა დაკავშირებული სამომხმარებლო სივრცესთან, სხვადასხვა კომპანიებთან, რომლებიც „გაყიდვადი სულიერების“ საშუალებით ცდილობენ მოგების მიღებას. ერთი მხრივ, პარადოქსიც იქმნება, რადგან ისეთი „სფეროს“ კომერციალიზაცია მიმდინარეობს, რომელიც არსობრივად ემიჯნება მატერიალურს. მეორე მხრივ კი, მომგებიანი სპირიტუალური ბიზნესის უკან უამრავი ადამიანია, რომლებსაც რისკების სამყაროში უწევთ ცხოვრება და საჭიროებენ, როგორც „სპირიტუალურ“, ასევე „არასპირიტუალურ“ სოლიდარობასა და თანადგომას.

მათ მარქსისტულად გადაწყვეს კაპიტალიზმი“. იხ. Interpretation, A Journal of Political Philosophy (Fall 2001, vol.29, No I); გვ.116-117

6. აზროვნების თანამედროვე ფილოსოფიური რეჟიმი და მასთან ერთად არსებულის მიმდინარე მდგომარეობა მთლიანად ამობრუნების ამ ნიცშეანურ ოპერაციასთან თანხმობისა და უთანხმოების დისპოზიციაში დიფერენცირდება. მარტინ ჰაიდეგერის ნიცშეზე ლექციების პირველ ტომში ვკითხულობთ: „ნიცშემ ერთხელ მოკლე შენიშვნაში, რომელიც მისი პირველი თხზულების მოსამზადებელ ჩანაწერებში (1870-71) მოიპოვება თქვა: „ჩემი ფილოსოფია ამობრუნებული პლატონიზმია: რაც უფრო შორს იქნება იგი ჭეშმარიტად არსებულიდან [wahrhaft Seienden], მით უფრო წმინდა, მშვენიერი და უკეთესი იქნება იგი. სიცოცხლე ვლენაში [im Schein], როგორც მიზანი“. Martin Heidegger, *Nietzsche; Gesamtausgabe Band 6.1* (Vittorio Klostermann, Frankfurt am Main, 1996); გვ.156

7. Maurice Blanchot, *Musik*, (Le livre à venir) (Éditions Gallimard, 1959)

8. Gilles Deleuze, *Logique du sens* (Les Éditions de Minuit, Paris, 1969); გვ.177

9. Ibid, გვ. 177-178

**თანამედროვე სპირიტუალიზმი და ტრენდული რელიგიები
თამთა უგლავა**

1. აკადემიურ წრეებში საუკუნეების განმავლობაში არსებობდა დისკურსი, რომ რელიგიის „აღსასრული“ ახლოვდებოდა და ადამიანები დაკარგავდნენ მიღმიერი, ზებუნებრივი ძალების რწმენას, ტექნოლოგიური პროგრესი და მოდერნიზაცია კი უფრო დააჩქარებდა ამ პროცესს, თუმცა ჰიპოთეზა არ გამართლდა და რელიგია დღე-

ვანდელ სამყაროშიც აქტუალურია. ნაცვლად განსხვავებისა ტრადიციულ და მოდერნულ საზოგადოებებში, მეცნიერები უკვე მსჯელობენ რელიგიის „აღორძინებაზე“ თანამედროვე საზოგადოებებში. Detlef Pollack (2015) *Varieties of Secularization Theories and Their Indispensable Core*, *The Germanic Review: Literature, Culture, Theory*, 90:1, pp. 60-79.

2. 2012 წელს თბილისში, მაჩაბლის ქუჩაზე გაიხსნა ტრანსცენდენტური მედიტაციის ცენტრი, რომელსაც რეჟისორ დევიდ ლინჩის ფონდი აფინანსებს. ცენტრის გახსნამ საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის უკმაყოფილება გამოიწვია და ეს ფაქტი ტოტალიტარული სექტის მიერ საქართველოს ეკლესიაზე თავდასხმად შეიქცა. ჟურნალი „ლიბერალი“. დევიდ ლინჩის ფონდის მიზნების შესახებ. 2012. <http://liberali.ge/articles/view/2531/devid->

3. ზიგმუნტ ბაუმანი, *თხევადი მოდერნულობა*, ფრიდრიხ ებერტის ფონდი, მთარგმნელთა ჯგუფი. გამომცემლობა „ინტელექტი“. თბილისი 2019, გვ.40

4. იქვე, გვერდები 188-191

5. Jürgen Habermas, 2010. *An Awareness of What is Missing: Faith and Reason in a Post-secular Age*, Polity Press, Cambridge. pp. 16-17

6. Ibid, p.16

7. Ulrich Beck, 1992. *Risk Society, Towards New Modernity*, Sage Publications. London. p.52

8. Jean Baudrillard. 1998. *The Consumer Society: Myths and Structures*, London. Sage Publications. pp.26-30

9. Ibid, p.81

10. Eva M Hamberg, 2009. *Unchurched Spirituality*, The Oxford Handbook of the Sociology of Religion. pp.2-3
11. Ibid, p.5
12. Ibid, p.6
13. Hubert Knoblauch, 2010. *Spirituality and Popular Religion in Europe*, Secularization. Volume IV. The Comparative Sociology of De-Secularization. Sage Publications. London. 348
14. Michael E. Hyland, Philippa Wheeler, Shanmukh Kamble and Kevin S. Masters Source: Archiv für Religionspsychologie / Archive for the Psychology of Religion, Vol.32, No. 3 (2010), pp. 293-326. 295
15. Ibid. p.295
16. Ibid, p.296-297
17. Eva M Hamberg, *Unchurched Spirituality*, The Oxford Handbook of the Sociology of Religion. 2009. p.8
18. Peter Van Der Veer, *Spirituality in Modern Society*. Social Research, Vol. 76, No. 4, The Religious-Secular Divide: The U.S. Case (WINTER2009), pp. 1097-1120. 2009 The Johns Hopkins University Press. 1102
19. Joe Pearson, *Ritual and Religious Experience: William James and The Study of 'Alternative Spiritualities'*, Cross Currents, Vol. 53, No. 3, Thresholds of Consciousness: Varieties of "Religious Experience" at 101 (FALL 2003), pp. 413-423. p.418
20. Thomas Pilarzyk, Conversion and Alternation Processes in the

Youth Culture: a Comparative Analysis of Religious Transformations. The Pacific Sociological Review, Vol. 21, No.4 (Oct. 1978), pp. 379-405, p.379

21. Ibid, p.385

22. Jack Finnegan, *The New Age Movement: A New Religion*. The Furrow, Vol. 43, No. 6 (Jun., 1992), pp. 351-359. pp.352-353

23. Ibid, pp.352-353

24. Ibid, p.352

25. Ibid, p.356

26. Jack Urban, *The Cult of Ecstasy: Tantrism, the New Age, and the Spiritual Logic of Late Capitalism*. History of Religions, Vol. 39, No. 3 (Feb. 2000), pp. 268-304. The University of Chicago Press. p.277

27. Ibid, p.278

28. David Tacey, *The Spirituality Revolution, The Emergence of Contemporary Spirituality*, Taylor & Francis e-Library. 171

29. Ibid, p.174

30. Wade Clark Roof, *Spiritual Marketplace: Baby Boomers and the remaking of American Religion*, New Jersey 2019. Princeton University Press. p.102

31. Ibid, p.103

32. DR. James Dobson's Family Talk- დოქტორი ჯეიმს დობსონი ცნობილი ფიგურაა ამერიკის შეერთებულ შტატებში. მისი ყველაზე ცნობილი გადაცემა „საუბარი ოჯახზე“ (Family Talk) აქტიურად ვრცელ-

დება რადიოსა თუ ტელევიზიაში და მილიონობით მომხმარებელი ჰყავს. <https://drjamesdobson.org/about>

33. Wade Clark Roof, *Spiritual Marketplace: Baby Boomers and the remaking of American Religion*, New Jersey 2019. Princeton University Press. p.38

34. Ibid, p.69

35. Ibid, p.68

36. Ibid, p.78

37. Hubert Knoblauch, *Spirituality and Popular Religion in Europe, Secularization*. Volume IV. The Comparative Sociology of De-Secularization. Sage Publications. London 2010. pp.350-351

38. Ibid, p.350

39. 2004 წელს, ქალის თეთრეულის ხაზმა „ვიქტორია სეკრეტმა“ საკოლექციო საცურაო კოსტიუმი აწარმოა, რომელზეც დატანილი იყო ბუდისტური იკონოგრაფია. კერძოდ ისტორიული ბუდას ფიგურა, ბოდჰისატვა და მედიტაციური მდგომარეობაში მყოფი ბუდას სხვადასხვა ვარიაციები. “Asian Floral Tankin”-მა უკმაყოფილება გამოიწვია ბუდისტებში მთელი მსოფლიოს მასშტაბით. 2008 წლის 10 იანვრისათვის კომპანიის წინააღმდეგ ხელმომწერთა რაოდენობა 10 578-ს შეადგენდა. (Shields James, 2010, *“Sexuality, Exoticism, and Iconoclasm in the Media Age: The Strange Case of the Buddha Bikini”* (2010). Faculty Contributions to Books. p.96)

40. Lyden John C, Mazur Eric Michael, 2015. *The Routledge Companion to Religion and Popular Culture*. Routledge. New-York. pp.404-405

41. Ibid, p.404

42. Frederic Lenoir, *The Adaptation of Buddhism to the West*, Diogenes, 1999. No. 187, Vol. 47/3. 100
43. Ibid, pp.100-102
44. Ibid, pp.105-106
45. Ibid, pp.106-107
46. Lyden John C, Mazur Eric Michael, 2015. *The Routledge Companion to Religion and Popular Culture*, Routledge. New-York. p.443
47. Ibid, p.448
48. Ibid, p.445
49. Ibid, p.407
50. Amanda Lucia, *Innovative Gurus: Tradition and Change in Contemporary Hinduism*, International Journal of Hindu Studies, Vol. 18, No.2 (August 2014), pp. 221-263. p.223
51. Ibid, pp.234-235
52. Ibid, pp.224-227
53. Jane Naomi Iwamura, *Virtual Orientalism*, Asian Religions and American Popular Culture. Oxford, New York 2011. Oxford University Press. pp.63-64
54. R. Andrea Jain, *Selling Yoga. From Counterculture to Pop-Culture*, New York 2015. Oxford University Press. pp.42-43
55. Lyden John C, Mazur Eric Michael, 2015. *The Routledge Companion to Religion and Popular Culture*, Routledge. New-York. p.450